

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
РЕГІОНУ»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Код і найменування спеціальності	101 Екологія
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Агроекологія»
Курс, семестр	1 курс, 1-2 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 6,5 Загальна кількість годин – 195, із яких: лекцій – 30 год., практичних занять – 36 год. Форма семестрового контролю – екзамен, залік
Мова (-и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології
Контактні дані розробника (-ів)	Самойлік Марина Сергіївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля, e-mail: maryna.samoylyk@pdau.edu.ua , https://www.pdau.edu.ua/people/samoylik-maryna-sergiyivna
МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ	
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	«Еколого-експертна оцінка впливу на довкілля», «Теорія сталого розвитку та екологічна політика»
Компетентності	Загальні: ЗК 2. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 4. Здатність розробляти та управляти проектами. Фахові: ФК4. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності. ФК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. ФК 8. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. ФК 9. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей. ФК 10. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину. ФК 12. Здатність формувати методичні підходи до оцінювання ефективності заходів щодо забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіоні та здійснювати вибір інноваційно-інвестиційних проектів за екологічними та економічними критеріями.
Програмні результати навчання	ПРН 4. Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог

ПРН 5. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проєктів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПРН 9. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог

ПРН 14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПРН 15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

ПРН 22. Уміти формувати методичні підходи до оцінювання ефективності заходів щодо забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіоні та відбору інноваційно-інвестиційних проєктів за оптимізаційними критеріями.

ПРН23. Оцінювати потенціал відновлювальних джерел енергії в контексті кліматичних змін та стратегій державної екологічної політики до 2030 року (ЗУ № 2997-8).

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК передбачає набуття наступних загальних компетентностей: здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Навички *soft skills* формуються під час комунікації та роботі в команді на практичних заняттях; здатність брати на себе відповідальність, управляти своїм часом, розуміння важливості кінцевих термінів формується під час виконання завдань самостійної роботи; здатність логічно і системно мислити, креативність формується під час підготовки презентацій, рефератів, доповідей.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

формування у здобувачів вищої освіти базових знань з: основних принципів, закономірностей управління ресурсно-екологічною безпекою з урахуванням стратегічних орієнтирів розвитку регіонів України; визначення оптимальних управлінських стратегій у сфері охорони довкілля і механізмів їх реалізації на регіональному рівні; проблем формування регіональної екологічної політики в контексті нової біосферної парадигми суспільних цінностей; наукових засад формування екологоорієнтованої регіональної політики з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку регіонів України.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття безпеки, її види та форми. Теоретичні основи управління ресурсно-екологічною безпекою регіону. Поняття безпеки: історія, види, фактори впливу. Ресурсно-екологічна безпека та її вплив на соціально-економічний розвиток регіону. Системний підхід в управлінні ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Світовий та вітчизняний досвід управління ресурсно-екологічною безпекою.

Тема 2. Методологічні та методичні засади управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Принципи і фактори управління ресурсно-екологічною безпекою з урахуванням особливостей регіонального розвитку. Методичні засади оцінки ефективності управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Сценарний підхід до вибору управлінських рішень забезпечення ресурсно-екологічно безпеки з урахуванням регіональних особливостей.

Тема 3. Математичне моделювання управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Оцінювання ефективності заходів щодо забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіоні. Еколого-економічна модель розвитку регіональної системи. Збиток за забруднення навколишнього природного середовища. Оцінка екологічного ризику. Функціонально-предметна модель регіонального відтворення природно-ресурсної бази. Балансові схеми життєвого циклу сировини та енергії.

Тема 4. Аналіз та оцінка управління ресурсно-екологічною безпекою у регіонах України. Діагностика ризиків та загроз ресурсно-екологічної безпеки та їх вплив на соціально-економічний розвиток

регіонів України. Оцінка ефективності управління ресурсно-екологічною безпекою у складі економічної безпеки регіонів України. Оцінка ефективності управління ресурсно-екологічною безпекою у Полтавській області. Оцінка енерго- та ресурсоемності на всіх етапах життєвого циклу сировини.

Тема 5. Механізм управління ресурсно-екологічною безпекою у регіоні. Інструментарій управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Оптимізація організаційної структури управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Правове забезпечення структури управління ресурсно-екологічною безпекою. Економічний механізм реалізації концепції екологічного маркетингу у системі управління ресурсно-екологічною безпекою регіону.

Тема 6. Стратегія управління ресурсно-екологічної безпеки з урахуванням регіональних особливостей. Еколого-економічні оптимальні стратегії управління ресурсно-екологічною безпекою регіону. Управління процесами екологізації. цілі, завдання, заходи, ресурси, терміни здійснення, механізми та інструменти реалізації стратегії управління ресурсно-екологічною безпекою регіону. Зелена економіка. Екопоселення та екополіси: принципи формування та напрямки розвитку. Мультифункціональне моделювання оптимізаційних рішень забезпечення ресурсно-екологічної безпеки з урахуванням регіональних особливостей.

Тема 7. Програмно-цільовий підхід до забезпечення ресурсно-екологічної безпеки в контексті сталого розвитку України та її регіонів. **Відбір інноваційно-інвестиційних проектів за оптимізаційними критеріями з урахуванням наслідків воєнних дій в Україні.** Стратегічні завдання сталого розвитку України в галузі екології. Нормативне забезпечення ресурсно-екологічної безпеки регіонів. Етапи розроблення та реалізації регіонального та місцевого Плану управління відходами. Схеми санітарної очистки населених пунктів.

Тема 8. Формування регіональної політики управління ресурсно-екологічною безпекою. Сутність та зміст регіональної політики забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у контексті сталого розвитку. Шляхи та засоби реалізації державної екологічної політики. Ноосфера та біосферної парадигма суспільних цінностей. Особливості забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіонах України. Концептуальні засади кластерної політики забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіоні. Наукові засади формування екологоорієнтованої регіональної політики.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда. Наочні методи: ілюстрування. Практичні методи: практичні роботи, робота з науковою літературою (конспектування, тезування). Самостійна робота без контролю викладача: завдання самостійної роботи. Методи з розвитку соціальних навичок: презентації, доповіді, робота в команді.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Наведена у Додатку до силабусу

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо термінів виконання та перескладання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних, лабораторних занять із метою перевірки рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу, підготовленості до виконання конкретних завдань і виконання самостійної роботи. Поточне оцінювання має забезпечити ефективний зворотний зв'язок для здобувача вищої освіти та надати йому можливість використовувати отримані результати для покращення своїх показників під час наступного оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену за розкладом згідно з графіком навчального процесу. Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання на дату семестрового контролю. Здобувачу вищої освіти, який одержав під час екзаменаційної сесії незадовільну оцінку (FX) або не був допущений до семестрового контролю, дозволяється ліквідувати підсумкову академічну

	<p>заборгованість. Ліквідація здобувачем підсумкової академічної заборгованості здійснюється згідно з графіком ліквідації підсумкової академічної заборгованості. Здобувач вищої освіти, який одержав під час семестрового контролю оцінку F за ЄКТС, проходить повторне вивчення навчальної дисципліни за індивідуальною програмою. <i>Повторне проходження контрольного заходу</i> для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із кожної навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує директор навчально-наукового інституту, за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною. Повторне проходження контрольного заходу для підвищення позитивної оцінки з навчальної дисципліни здійснюється тільки один раз із дозволу першого проректора на підставі заяви здобувача вищої освіти. Кількість навчальних дисциплін, які можна перездати здобувачу вищої освіти за весь період навчання, не повинна перевищувати чотирьох. Оцінка, отримана під час перездачі, є остаточною і не підлягає оскарженню.</p>
<p><i>- щодо академічної доброчесності</i></p>	<p>Під час вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності, що передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.</p>
<p><i>- щодо відвідування занять</i></p>	<p>Навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.</p>
<p><i>- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти</i></p>	<p>Набуття програмних результатів навчальної дисципліни можливе і після успішного закінчення навчання у неформальній та інформальній освіті (платформи Coursera, Prometheus та ін.). Визнання та перезарахування результатів неформального навчання відбувається за наявності документального підтвердження (зокрема сертифікату).</p>
<p><i>- щодо оскарження результатів оцінювання</i></p>	<p>Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до директора навчально-наукового інституту. Заява щодо оскарження результатів оцінювання розглядає апеляційною комісією. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: – попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає</p>

рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента і не змінюється; – попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів навчання здобувача з відповідного освітнього компонента, здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Писаренко П. В., Самойлік М. С., Цьова Ю.А., Серета М.С., Бирик Є.Ю. Ресурсно-екологічна безпека регіону. Полтава: ПДАУ, 2022. 317 с.
2. Савченко О. Ф. Екологічна економіка: теорії, практика, юридична відповідальність : навчальний посібник / О. Ф. Савченко, А. О. Байда, А. І. Мілька. Полтава . 2019. 340 с
3. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник Л. Г. Мельник . Суми. 2023.346 с.
4. Pysarenko P.V., Samoilik M.S., Dychenko O.Yu., Lastovka V.P, Shpirna V.H., Vybyk Ye. Estimation of resource-ecological safety in the region: methodical and methodological aspects. *Таврійський науковий вісник* 2024. № 136. Частина 2. С. 322-329.
5. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Галицька М.А., Бирик Є.Ю. Методологічні засади відновлення забруднених агроценозів в контексті сталого розвитку регіонів України: монографія. Полтава: ПДАУ, 2023. 455 с.

Допоміжні:

1. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник Л. Г. Мельник . Суми. 2023.346 с.
2. Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Коленов О. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем : монографія. – Х. : НУЦЗУ, 2017. – 244 с.
3. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Галицька М.А., Бирик Є.Ю. Методологічні засади відновлення забруднених агроценозів в контексті сталого розвитку регіонів України: монографія. Полтава: ПДАУ, 2023. 455 с.
4. Pysarenko P.V., Samoilik M.S. Assessment of Landfills and their Impact on the Soil: a Local Study in Ukraine. *Rocznik Ochrona Srodowiska.* , 2024, 26, P. 178–186.

Інформаційні ресурси

5. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
 6. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
 7. http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf.
 5. <http://www.menr.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.
 8. <http://www.unep.org> – Програма ООН з навколишнього середовища.
 9. <http://www.eco-forum.org> – Сайт Європейського екофоруму.
 10. <http://www.greenpeace.ru> – Сайт Грінпіс.
- <http://www.ecoleague.net> – Сайт Всеукраїнської екологічної ліги.

Реквізити
затвердження

Затверджено на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля протокол від 26 серпня 2024 року № 1

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання з.в.о.			Разом
	Практичні заняття	Самостійна робота	Екзамен	
Тема 1. <i>Поняття безпеки, її види та форми. Теоретичні основи управління ресурсно-екологічною безпекою регіону.</i>	5	4	-	9
Тема 2. <i>Методологічні та методичні засади управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні..</i>	7,5	4	-	11,5
Тема 3. <i>Математичне моделювання управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні. Оцінювання ефективності заходів щодо забезпечення ресурсно-екологічної безпеки у регіоні.</i>	5	4	-	9
Тема 4. <i>Аналіз та оцінка управління ресурсно-екологічною безпекою у регіонах України.</i>	7,5	4	-	11,5
Тема 5. <i>Механізм управління ресурсно-екологічною безпекою у регіоні.</i>	5	4	-	9
Тема 6. <i>Стратегія управління ресурсно-екологічної безпеки з урахуванням регіональних особливостей. Еколого-економічні оптимальні стратегії управління ресурсно-екологічною безпекою регіону.</i>	5	4	-	9
Тема 7. <i>Програмно-цільовий підхід до забезпечення ресурсно-екологічної безпеки в контексті сталого розвитку України та її регіонів. Відбір інноваційно-інвестиційних проектів за оптимізаційними критеріями з урахуванням наслідків воєнних дій в Україні.</i>	5	4	-	9
Тема 8. <i>Формування регіональної політики управління ресурсно-екологічною безпекою.</i>	5	7		12
Екзамен		-	20	20
Разом	45	35	20	100

Критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях

2,5	Відмінне виконання практичної частини роботи та вільне знання теоретичної частини практичної роботи.
2,0	Достатнє виконання практичної частини роботи з невеликою кількістю неточностей, та знання теоретичної частини практичної роботи.

1,0	В цілому правильна робота з незначною кількістю помилок та поверхнєве знання теоретичної частини практичної роботи
0,5	Виконання практичної частини роботи задовольняє мінімальним критеріям, відсутні відповіді на питання теоретичної частини практичної роботи.

Критерії оцінювання виконання вправ на самостійну роботу

3-4	Здобувачем надана повна відповідь на завдання (не менше 90% потрібної інформації) у письмовій формі.
1-2	Здобувачем надана коротка відповідь на завдання із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації) у письмовій формі

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на екзамені

Теоретичне питання № 1	0-3	Механічне відтворення матеріалу зі значними помилками, відповідь містить стилістичні та граматичні помилки
	3-4	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна.
	5	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
Теоретичне питання № 2	0-3	Механічне відтворення матеріалу зі значними помилками, відповідь містить стилістичні та граматичні помилки
	3-4	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна.
	5	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
Теоретичне питання № 3	0-3	Несвідоме, механічне відтворення теоретичного матеріалу, присутні значні помилки, використання невірної методики розрахунків, наявність арифметичних помилок
	4-7	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна
	8-10	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
<i>Всього (максимальна)</i>	20	